Lintuharrastus ja luonto

Ensimmäinen kirjattu lintuhavaintoni oli kottaraisesta 1.4.1952. Tuolloin harrastukseen innoitti Lappeenrannan Lyseon biologian opettajani Lauri Toivari. Siitä lähtien lintujen seuraaminen on ollut hyvää vastapainoa työelämälleni. Myös hyönteisten ja kasvien keräily tulivat heti mukaan. Myöhemmin eläkkeelle jäätyäni 1997, harrastus antoi paljon mielenkiintoisia kokemuksia. Voisin antaa ohjeeksi eläkeikää lähestyville, että jollei jo ole jotain harrastusta, niin hankkikaa sellainen. Lintujen ja muun luonnon seuraaminen ei ole huonommasta päästä.

Pääosan lintuhavainnoista olen tehnyt Lappeenrannan Vainikkalasta, josta Telkjärven rannalta hankimme vaimoni kanssa v. 1969 Pekkola-tilan. Sen päärakennus oli valmistunut v. 1910 pietarilaisen liikemiespankkiirin toimesta. Talon runko oli paksuista hirsistä, mutta sekä ulkoa että sisältä sitä huolsin 40 vuoden aikana runsaasti. Pekkola on 1,1 ha suuruinen, puoliksi vanhaa puustoa käsittävä tila. Sen kupeesta saimme hankituksi 0,3 ha suuruisen Päivärinne- peltomaan. Alueella tai rajalla on eutrofinen järvi, peltoa, puutarha, metsää ja kylä-ratapihamaisema. Alueen ylittää keväin-syksyin ns. arktikaputki.

Pekkolan päärakennus 3.9.2009 isännän 70-vuotispäivänä.

Lauri Toivarin kanssa v.1977 Lappeenrannan Lyseon 70-vuotisjuhlassa.

Havainnot, julkaisut ja retket

Lintuhavaintojani kirjasin ensi 1950-luvulta lähtien kortistooni. BirdLife Suomen Tiirahavaintojärjestelmän alkaessa 29.3.2006, vein kortistostani kootusti pääosan siihen. 31.12.2016 mennessä olen kirjannut siihen 50.131 havaintoa 1.292.967 lintuyksilöstä.

Vuosien aikana kirjoitin erilaisiin julkaisuihin lintuaiheisia artikkeleita, kuten:

- Etelä-Saimaa -paikallislehteen vv.1974-1988, jona aikana pitkäkestoista "Lintupalstaa" 24.3.-2.6.1976 N:ot 82-147 ja 5.11.1977-23.3.1978 N:ot 299/1977 - 80/1978.
- Vainikkalan kylätoimikunnan julkaisuun, Uutis-Vainikkalaan samoin 7.4.1995-7.12.2007 yht. 87 numeroa.
- Etelä-Karjalan Lintutieteellisen yhdistyksen lehteen; Ornis-Karelica vuodesta 1969 useita juttuja, mm:
- Lappeenrannan Haapajärven linnusto 1978.
- Vainikkalan linnusto 1966-1995/v.1996.
- Vainikkalan linnusto 1996-2012/v.2012.
- Linnut numeroina 2007, 2011 ja 2014.
- Ornis Fennica v.1967, Lintumies-lehti v.1973, Suomenselän linnut v.1974 ja Suomen lintuatlas v.1983.
- Lappeenrannan järvien ja lampien vesi- ja rantalinnusto 1966-87, omakustanne v.1988. 79 siv.
- Haapajärven linnustoselvitys Pöyry Oy:lle 10.9.2007. 13 siv.
- Talvilintulaskennat Vainikkalassa vv. 1966-2005.
- Ruokintapaikkaseurannan tulokset Eläinmuseolle useana vuotena.

Retkiä

on tullut tehtyä laajalti Suomessa, mm. neljä kertaa Kuusamoon ja Lappiin asti. Viimemainitulla myös Norjan Varanginvuonolle. Turkki 1976, 1997. Ranska Camarque 1978, 1979. Espanja Mallorca 1979. Gruusia Batumi 1981-84. N:llitto/Venäjä Viipuri-Äyräpäänjärvi (jossa olin ensimmäinen suomalainen lintumies sotien jälkeen) 1982 , 1988, 1989, 1990, 1992. Bulgaria Burgas 1982. Espanja Coto Donana 1985. Marokko Agadir 1985, 1986. Viro Saarenmaa 1998. Venäjä Ilmajärvi 2002.

1983 Batumissa, jossa kovien helteiden välissä oli yksi sadepäivä.

1985 Coto Donana, porttia vartioi tiukkailmeinen hanhikorppikotka.

1986 Marokossa kuvaan harvinaisia erakkoiibiksiä.

1992 Terijoella syntymäpaikassani 53 vuoden jälkeen

Järjestötoiminta

-Lappeenrannan/Etelä-Karjalan lintutieteellisen yhdistyksen perustajajäsen 1969, sihteeri 1972-1974, hallituksen jäsen 1974-1981, 2001 ja taloudenhoitaja 1976-1980.

Huomionosoitukset

- Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Karjalan rahaston apuraha: Lappeenrannan järvien ja lampien vesi- ja rantalinnuston koostumuksesta ja muutoksista vuosina 1966-1987. 1.12.1985.
- Lappeenrannan kaupungin apuraha 1985 ja tuki painatukseen. 1988.
- BirdLife Suomi/Etelä-Karjalan lintutieteellinen yhdistys: 14.11.2009 hopeinen ansiomerkki vähintään 15 vuoden mittaisesta menestyksekkäästä toiminnasta lintuharrastuksen, -tutkimuksen ja –suojelun saralla.

Mielenkiintoista:

Pikkuhuitti

Mielenkiintoinen havainto oli rannassa äännellyt pikkuhuitti 12.6.-2.7.1972. Sen äänteiden havainnointi selvitti aiemmin epäselvän tiedon pikkuhuittien sukupuolten äänteistä. Tämän koiraan äänteily muuttui alun koirasäänisestä kva-kva-kva... ääntelystä lopulta naarasmaiseksi kva-querr...ääneksi. Eli koiraallakin on naaraan ääntä muistuttava "kirous". Seurannan tulokset julkaisin Lintumies-lehdessä (8vsk.1973.N:o 2).

Rantakanat

tulivat mielenkiintoni kohteeksi, kun löysin Telkjärveltä 26.7.1967 **liejukanan** pesän. Lajin hyvä esiintyminen katkesi v. 1986 ilmeisimmin väärin asetettuihin piisaminrautoihin. Sen jälkeen tuli muutamia hajahavaintoja: 1993, 1996, 2008-09, 2012 ja 2017. Myös

Liejukanan pesä

nokikana esiintyi vielä 1970-luvun lopulla 11-18 parin voimin. Sittemmin pareja näkyi enää 8-1 ja 2011 oli jo nollavuosi. Vielä 2012 näkyi poikasia, mutta sen jälkeen enää muutama yksilö vuosittain. Luhtakanasta tuli ensi äänihavainto 6.5.1987. Vasta v. 2000 lähtien äänihavaintoja on vuosittain lintutornin läheltä ja vv. 2006 ja 2010 poikasiakin. Luhtahuitti on lajiryhmän heikoin. Vuodesta 1961 on ääntelevіä ollut 3-1/vuosi. 57 havaintovuodesta 15 on ollut nollavuosia. v.2005 tornin lähellä näkyi 2 nuorta lintua.

Pekkolan lintutorni

Pekkolan lintutornin rakensin Telkjärven rantaan 1995.

Tornin avulla lintulajit ja määrät saivat aivan uuden ulottuvuuden. Aiempi ”kaivonpohjatarkkailu” muuttui totaalisesti: esim. hanhien havaitut määrät olivat 18 kertaa suuremmat tornin rakentamisen jälkeisinä 17 vuotena kuin sitä ennen 30 vuotena.

Vuoden 1995 lopussa pihapinnamääräni , eli montako eri lajia olin nähnyt, oli ”vain” 192. Lintutornin myötä v. 2017 jo 238 (viitatiainen 12.10.2016). Vuoteen 2011 asti pidin hallussani Suomen ennätystä kunnes länsirannikolta löytyi parempi. Koko maailman pihapinnatilastossa olin jokin aika sitten vielä kolmas, kunnes listalle alkoi tulla pariskuntien, ryhmien ym. tuloksia, joten jätin tilaston.

Kalatiira

Varpushaukka

Lintutornin kulmaan sain metrin päähän itsestäni 25.6.2011 luottavaisen **kalatiiran**, joka pesi lähettyvillä ja piti tornia tähystyspaikkanaan. Samaan kohtaan istahti 14.8.2015 joksikin aikaa **varpushaukka.**

Lintujen kuvaukseen keskityin vasta paremmin kun sain läheisiltäni 70-vuotislahjaksi digikameran, jolla kuvailin kaukoputken läpi digiscoupaten. Samaa menetelmää käytin vaatimattoman kännykkäni ja kaukoputken kanssa. Eniten kuvasin pihaltani valkoselkätikkaparia, jotka kävivät läpi talven ruokinnalla. Kerran keväällä jopa rakensivat kuukaudessa pesän rannan lahokoivuunkin.

Valkoselkätikka:

Valkoselkätikka (naaras)

Naaras pesäkolollaan Pekkolan rannassa. Lajista sain Vainikkalasta vv. 2008-2017 8 pesintää. 18.5.2014 yhdestä rengastettiin 2 koirasja 1 naaraspoikasta. Pihalta olen havainnut 7 eri tikkalajia. Olenkin joskus sanonut, että kun näen vielä vihertikan, niin lopetan lintuharrastukseni. Taitaa jäädä näkemättä.

Tikkojen luonteesta sain 2.11.2017 mielenkiintoisen havainnon. Pihani rasvasiemenpötköä kannattelevassa vaahterassa oli samaan aikaan harmaapäätikkanaaras, valkoselkätikkapariskunta ja 3 koiras- ja 1 naaras-käpytikka. Harmaapäätikka piti kaikki loitolla. Seuraavaksi ruokailivat käpytikat ja niiden nahistellessa keskenään sai valkoselkäkoiras käytyä ruokailemassa. Kaikkien poistuttua pääsi valkoselkänaaras vasta aterialle.

Balkaninsieppo?

Balkaninsieppo?

18.-24.4.2009 viipyi Pekkolan pihalla 2-kalenterivuoden naarassieppo, jonka tuntomerkit viittasivat vahvasti balkaninsieppoon. Havainto aiheutti runsasta keskustelua. RK (BirdLife Suomen rariteettikomitea) käsitteli ulkomaisten asiantuntijoiden kanssa havaintoa lähes kaksi vuotta. Lopputulos oli: voi olla balkanin- tai sepelsieppo tai risteymä. Linnusta saatiin hyviä kuvia, joista ei kuitenkaan näkynyt tärkeimpiä yksityiskohtia. Rengastus ja dna:n otto ei onnistunut paikalle aikoneen rengastajan sekoilusta johtuen.

Myöhäinen satakieli

Kaikkien aikojen myöhäisin Suomessa tavattu **satakieli** viihtyi kuukauden pihapiirissäni aina 16.11.2012 asti. Lintua kävi kolmisenkymmentä bongaria katsomassa aina länsirannikolta saakka. Jokainen toi kahvipaketin kiitokseksi. Kuvassa lintu viimeisenä esiintymispäivänään.

Kiinnostus luontoon:

lintuihin, kasveihin ja hyönteisiin toi mukanaan myös niiden piirtämisen ja valokuvaamisen, jopa eläinten täyttämisen.

Piirtämistä harrastin jo lapsuusajoista lähtien ja kävin jopa Lappeenrannan taiteenystävien piirustuskoulua 1950-luvulla. Aiemmin mainitsemieni Uutis-Vainikkalan ja Etelä-Saimaan lintuaiheisten kirjoitusteni teksteihin piirsin jutun mukaan myös ko. lajin kuvan.

Oppikouluaikanani 1950-luvulla olin Lappeenrannan Lyseon luonnontieteellisessä Mikro-kerhossa. Silloin vanhempi koulukaveri Kaarlo Hanski opetti **eläinten täyttämisen** taidon. Sitä harrastin aina 1970-luvulle

asti, jolloin rauhoitettujen eläinten täyttö tuli kielletyksi. Mm. Suomen suurin, 24 kg **ilves** sai paikkansa Lauritsalan yhteiskoululla. Samaan aikaan oli kotonani kolmekin ilvestä täytettynä.

Lintuja täytin paljon, mm. ukkometsoja, joita meni neljä Saksaankin. Useimmat pöllölajit tuli ”topatuksi”.

Valokuvaus

oli myös jo varhain harrastuksena. Ensin vain vaatimattomalla Yashica-laatikkokameralla. 1960-luvulla Exakta Varex-kinofilmikameralla ja Soligor-teleobjektiivilla sain jo ns. ”muistokuvia” linnuista.

Se vaihtui 1987 Nikon 301:een. Lopulta 2009 saatuani digikameran 70-vuotispäivälahjaksi läheisiltäni, sen ja kaukoputken avulla digiscouppasin kohtalaisen hyviäkin otoksia mm. valkoselkätikoista. Samaa menetelmää käytin kännykkäni kanssa.

Kasvit

Rönsyakankaali

Jo oppikouluaikanani 1950-luvulla tutkin ja keräsin kasveja, sammalia ja jäkäliä. Myöhemmin aina jonkun tuntemattoman kasvin löytäessäni selvitin sen nimen ja levinneisyyshistorian.

Piha-alueen kasveista ehdottomasti mielenkiintoisin on 28.6.2010 kivikkokumpareelta vaimoni Marja-Leenan löytämä **rönsyakankaali**. Sehän on vanhojen huvilapuutarhojen itäinen tulokas.

Lintutornistani Telkjärven rannalta olen järveltä laskenut useana vuonna **lumpeesta** 1500 ja keltaisesta **kurjenmiekasta** 1000 kukkaa. **Jokileinikki** kukkii myös runsaana. Pihalta löytyi 23.7.2017 **suo-ohdake** pituudeltaan peräti 240 cm.

Perhoset

Myös perhosten ja kovakuoriaisten kerääminen alkoi 1950-luvulla Lauritsalassa. Perhoskokoelmani ovat vielä tallessa ja aina jonkun uuden lajin tavatessani lisään kokoelmaani. Kovakuoriaiskokoelma valitettavasti tuhoutui yhden muuton yhteydessä. Kokoelmista sain aikanaan Luonto-Liiton talvipäivillä 1950-luvulla useana vuonna II-palkinnon. Ohessa muutama pihalta kuvaamani perhoslaji.

Karttaperhonen. 1. ja 2.sukupolvi samana päivänä 7.7.2013

Karttaperhonen. 1. ja 2.sukupolvi samana päivänä 7.7.2013. Aiemmin ei Suomesta ole tavattu 1.ja 2. sukupolven yksilöitä saman päivän aikana. Sukupolvet eroavat paljon toisistaan. Jopa Carl von Linné erehtyi nimeämään ne eri perhoslajeiksi.

Pihalla tapaamiani muita mielenkiintoisia perhosia ovat: häiveperhonen, pikkuhäiveperhonen, amiraali, ritariperhonen, isonokkosperhonen, ohdakeperhonen, sinappiperhonen, haapaperhonen, ruostenopsasiipi, keisarinviitta, lehmuskiitäjä, kuusamakiitäjä, ruusuruohokiitäjä, nastakehrääjä ym. Muita ”ötököitä” ovat säksättävä idänhepokatti, idänräätäli ja idänpirkko, joka on vasta leviämässä Suomeen.

Valkohangokas. 12.6.2014.

Isokultasiipi. 11.07.2010

Idänräätäli

Säksättävä idänhepokatti

Idänpirkko

Nisäkkäät

Siili on harvinaistunut. Aiemmin yhtenä vuotena oli poikasiakin, joista yhtä irrottelimme mansikkamaan suojana olleesta verkosta. Emosiili pysytteli aivan lähellä toimenpiteen aikana ja näytti selvästi iloiselta kun poikanen vapautui. Muutama **päästäinen** joutui joskus puukuurissa nakkiin. Piharinteessä on jatkuvasti **maamyyrän** kekoja. **Pohjanlepakko** lentelee talon ympärillä keväisin. Se talvehtinee kivikellarissa ja kerran yksi löytyi klapipinosta. **Metsäjänis** käy pihalla paljon harvemmin kuin **rusakko**, joiden kolmen ”nyrkkeilyä” sain joskus seurata.

Orava pesii joko kottarais- tai viirupöllönpöntössä . Seurasimme 11.6.2015, kun se kuljetti yksittäin viisi pientä poikasta pöntöstä 50 metrin matkan maata pitkin kuuseen avopesään. Neljän vienti onnistui hyvin, mutta viides putosi lähes pöntön korkeudelta maahan, mutta pahempaa vahinkoa ei liene syntynyt. (**Liito-oravaa** en omalta pihalta ole tavannut, mutta viirupöllönpöntöstä löytyi poikaspesä vain muutaman sadan metrin päästä).

Majavia näkyy järvellä joka vuosi. Kerran yksi kaatoi rannasta haapoja ja kuljetti oksia ilmeisesti talvipesäänsä. **Metsämyyriä** tulee syksyisin nakeista. **Vesimyyrä** on rannan asukki. **Kenttämyyrän** olen tavannut kerran. Hyvänä lisääntymisvuotena, joita tosin on harvoin, **peltomyyriä** on paljon. V. 2009 kahden alkukuukauden aikana sain yhdellä, linnuilta suojatulla nakilla linturuokinnalta 110 kappaletta. Silloin oli myös hyvä pöllövuosi. Sarvipöllöpoikuekin ilmestyi piharinteen puihin. **Piisamin** määrät ovat romahtaneet parhaista ajoista. V.1976 kanta alkoi lisääntyä. Eräs kyläläinen kertoi 1977 merkinneensä 58 kekoa öljynauhoilla kettuja vastaan. Sitten kanta väheni vuosittain. 1995 oli enää 25 kekoa. 1997 löytyi huuhkajan oksennuspalloista jätteitä vain piisamista. 2000-luvun alusta lähtien sain vain 1-4 havaintoa 1-3 yksilöstä vuosittain. **Peltohiiri** on aika-ajoin ollut runsas, v. 2001 niitä joutui nakkiin peräti 40 yksilöä. **Metsähiiri** on jokasyksyinen nakkisaalis ullakolla ja puukuurissa. **Rotta** on näkynyt ja hävitetty 2002-15 aikana viisi kertaa.

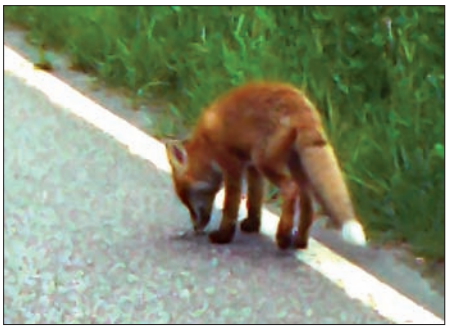

Kettu näyttäytyy aika ajoin jopa pihalla varsinkin lumijäljistä päätellen. Kerran sain yöllä matkinnallani sen tulemaan melko kaukaa pihaan. Lähti varsin kipakasti kun huomasi tulleensa viekkaamman höynäyttämäksi. **Supikoiran** olen myös pihalla havainnut kolmena vuotena. **Kärpän** jälkiä näkyy lumessa joskus. **Lumikko** näkyy useammin. **Minkistä** ei enää 2000-luvulla ole havaintoa pihalta. Parin kilometrin päässä sellainen hyppäsi syksyllä 2017 auton eteen tielle koivutaimikkoa kasvavalta pakettipellolta. **Saukko** on jokavuotinen uiskentelija Telkjärvessä.

Lintutornissa ollessani 2.9.2002 kuulin alta rapinaa. Katsahtaessani sen aiheuttajaa, totesin **näädän** olevan aivan tasanteen alla puolen metrin päässä jaloistani. **Ilveksen** jäljet ovat parina talvena halkoneet pihan lumipeitettä.

Metsäkauris vaelsi 8.7.2014 lintutornin ohi rannassa ja syksyllä 2017 peräti pariskunta oli pihalla kahteen otteeseen. **Hirvi** ei ainakaan näkyvästi ole pihalla ollut, mutta lintutornista olen kolmena vuotena nähnyt niitä uivan järven poikki. (**Valkohäntäpeurasta** on pari havaintoa kahden kilometrin päässä).

Muuta

Telkjärvessä **viitasammakoita** on monin kerroin enemmän kuin **sammakoita**. **Rupikonnasta** on myös havaintoja.

Kyy on lähes jokavuotinen harmaa, ruskea tai jopa musta. **Vaskitsasta** on pari havaintoa.

Herhiläinen on taas löytänyt Suomen pitkän poissaolon jälkeen. 2000-luvulla on lähes joka vuosi joku pörrännyt pihalla. Elokuussa 2010 yhdyskunta pesi pannuhuoneen tuuletusritilästä väliseinään päästen. Se oli lopetettava ihmisille vaarallisena. Haavilla sain 176 yksilöä. Telkjärven sillan venetalaan päällä oli 12.5.2003 runsaasti **simpukan**kuoria. Lehtokotiloita ja sudenkorentoja on runsaasti.

Lehtokotilo

Lampikorento

Ukkoetana

Rupikonna

Aika runsas ja rikas eläinvalikoima on ollut yhden kiinteistön alueella havaittavissa vv. 1969-2017.

Seppo Löfgren

Kyy